

مسائل عاریه

«عاریه» آن است که انسان مال خود را به دیگری بدهد تا از آن استفاده کند و در مقابل چیزی هم از او نگیرد.

(مسئله ۱) عاریه دادن چیز غصبی و چیزی که مال انسان است ولی منفعت آن را به دیگری واگذار کرده، مثلاً آن را اجاره داده، در صورتی صحیح است که مالک آن چیز یا آن منفعت به عاریه دادن آن رضایت دهد یا از قرائن معلوم شود که راضی است.

(مسئله ۲) چیزی را که منفعت آن مال انسان است، مثلاً خانه‌ای که آن را اجاره کرده، می‌تواند به شخص مورد اطمینان عاریه دهد، ولی اگر در اجاره شرط کرده باشند یا اطلاق اجاره منصرف به این باشد که تنها خودش از آن استفاده نماید، نمی‌تواند آن را به دیگری عاریه دهد.

(مسئله ۳) اگر دیوانه یا سفیه یا بچه و یا مفلس، مال خود را عاریه دهد صحیح نیست، اما اگر ولی بچه یا دیوانه، مصلحت بداند که مال او را عاریه دهد و بچه یا دیوانه، آن مال را به دستور ولی خود به عاریه کننده برساند اشکال ندارد.

(مسئله ۴) در عاریه طلا یا نقره اگر تلف شود، هر چند در نگهداری آن کوتاهی نشده باشد، عاریه گیرنده ضامن است و در غیر طلا و نقره اگر در نگهداری آن کوتاهی نکند و در استفاده بردن از آن زیاده‌روی نکرده باشد ضامن نیست، مگر اینکه هنگام عاریه شرط کرده باشند که اگر تلف شود عاریه گیرنده ضامن باشد.

(مسئله ۵) اگر طلا و نقره را عاریه نماید و شرط کند که در صورت از بین رفتن، ضامن نباشد بنا بر اقوی ضامن نیست.

(مسئله ۶) اگر عین عاریه شده در اثر استفاده مجازی که به خاطر آن عاریه شده، مانند عاریه لامپ و بلندگو، بدون زیاده‌روی و یا کوتاهی در حفظ آن از بین برود یا دچار نقصی شود عاریه گیرنده ضامن نیست، مگر اینکه ضمانت او شرط شده باشد یا عاریه دهنده غاصب باشد.

(مسئله ۷) اگر عاریه دهنده بمیرد یا شرعاً نتواند در مال خود تصرف کند، مثلاً دیوانه شود، عاریه گیرنده باید فوراً مالی را که عاریه کرده به ورثه میّت یا ولی کسی که نمی‌تواند در مال خود تصرف کند برساند.

(مسئله ۸) اگر ظرف طلا و نقره را برای زینت اطاق عاریه دهند محل اشکال است، احوط ترک است و اگر برای استفاده و استعمال عاریه دهند حرام است.

(مسئله ۹) عاریه دادن گوسفند برای استفاده از شیر و پشم آن و عاریه دادن حیوان نر برای جفت گیری صحیح است.

(مسئله ۱۰) اگر ظرف نجس را برای خوردن یا آشامیدن از آن عاریه دهد باید نجس بودن آن را به کسی که عاریه می‌گیرد بگوید.

(مسئله ۱۱) کسی که چیزی را عاریه داده هر وقت بخواهد می‌تواند آن را پس بگیرد و کسی هم که عاریه کرده هر وقت بخواهد می‌تواند آن را پس دهد. و در صورت اول اگر پس

گرفتن عرفاً موجب خسارت عاریه گیرنده شود باید یا مهلت دهد و یا خسارت را جبران نماید.
(مسئله ۱۲) اگر چیزی را که عاریه کرده به مالک یا وکیل و یا ولی او تحویل دهد و بعد آن چیز تلف شود عاریه کننده ضامن نیست، ولی اگر آن را تحویل ندهد و مثلاً بدون اجازه به جایی ببرد که صاحبش آن را معمولاً به آنجا می‌برده و بعد تلف شود یا دیگری آن را تلف کند ضامن است.

(مسئله ۱۳) چیزی را که عاریه کرده بدون اجازه صاحب آن نمی‌تواند به دیگری عاریه یا اجاره دهد و اگر با اجازه به دیگری عاریه دهد و از دنیا برود یا دیوانه شود، در صورتی که عاریه دوم از طرف خود مالک باشد باطل نمی‌شود.

(مسئله ۱۴) اگر بداند چیزی را که عاریه کرده غصبی است باید آن را به صاحبش برساند و نمی‌تواند به عاریه دهنده بدهد و خودش نیز نمی‌تواند از آن استفاده نماید.

(مسئله ۱۵) اگر مالی را که می‌داند غصبی است عاریه کند و از آن استفاده‌ای ببرد و در دست او از بین برود، مالک می‌تواند عوض آن را از او یا از کسی که مال را غصب کرده مطالبه نماید، همچنین مالک می‌تواند عوض استفاده‌هایی را که عاریه گیرنده برده از هر کدام مطالبه نماید و اگر عوض استفاده آن را از عاریه کننده بگیرد او نمی‌تواند آن را از عاریه دهنده مطالبه نماید.

(مسئله ۱۶) اگر عاریه گیرنده به غصبی بودن مال آگاهی نداشته باشد و مال در دست او تلف شود و صاحب مال عوض آن را از او بگیرد، او هم می‌تواند عوض را از عاریه دهنده مطالبه نماید، مگر اینکه چیزی را که عاریه کرده طلا و نقره باشد یا عاریه دهنده با او شرط کرده باشد که اگر آن چیز از بین برود عوضش را بدهد، که در این دو صورت نمی‌تواند چیزی را که به صاحب مال می‌دهد از عاریه دهنده مطالبه نماید.

(مسئله ۱۷) اگر چیزی را برای استفاده خاصی عاریه نماید استفاده‌های دیگر از آن، هر چند متعارف باشد، جایز نیست و اگر تخلف کند و عین تلف شود ضامن است، بلکه عوض استفاده‌ها را نیز باید بدهد. و اگر چیزی موارد استفاده گوناگون دارد باید هنگام عاریه نوع استفاده از آن معین شود.

(مسئله ۱۸) عاریه یک چیز به چند نفر معین صحیح است، ولی عاریه دادن آن به جماعتی که تعداد آنها معلوم نیست اشکال دارد.